

Ochrana osobnosti

Povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu způsobenou v důsledku zásahu do osobnostního práva (včetně práva na soukromí) má jen ten, kdo do tohoto absolutního práva zasáhl zaviněným porušením povinnosti stanovené zákonem ve smyslu ustanovení § 2910 věty první o. z., přičemž jeho zavinění ve formě nedbalosti se předpokládá (srov. § 2911 o. z.). Vznikla-li nemajetková újma nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají člověku, jehož osobnost byla dotčena, povinnost odčinit nemajetkovou újmu se poměrně sníží; podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na nemajetkové újmě jen zanedbatelným způsobem, újma se nedělí (srov. § 2918 o. z.). Způsob a rozsah náhrady za takto způsobenou nemajetkovou újmu se pak řídí ustanoveními § 2951 a násl. o. z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 21 Cdo 2669/2021-515 ze dne 23.11.2021)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně a) A. M., narozené dne XY, a žalobce b) F. N., narozeného dne XY, obou bytem v XY, zastoupených Mgr. MUDr. P.S., advokátem se sídlem v S., proti žalované BÖGL a KRÝSL, k. s. se sídlem v D., zastoupené JUDr. R.O., advokátem se sídlem v B., o 3 000 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 42 C 290/2017, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. února 2021 č. j. 62 Co 382/2020-484, tak, že dovolání žalobce b) se odmítá. Rozsudek městského soudu v části, ve které byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí žaloby žalobkyně a) na zaplacení 1 000 000 Kč s příslušenstvím a ve výroku o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou a ve které bylo rozhodnuto o nákladech odvolacího řízení ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 26. srpna 2020 č. j. 42 C 290/2017-434 ve výroku o zamítnutí žaloby žalobkyně a) na zaplacení 1 000 000 Kč s příslušenstvím a ve výroku o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 5 k dalšímu řízení. Ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovanou nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

Z odůvodnění:

Žalobci se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 5 dne 4. 9. 2017 domáhali, aby žalovaná zaplatila žalobkyni a) na náhradě nemajetkové újmy 1 000 000 Kč s úroky z prodlení od 4. 9. 2017 do zaplacení ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů, a žalobci b) na náhradě nemajetkové újmy 2 000 000 Kč s úroky z prodlení od 4. 9. 2017 do zaplacení ve výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů. Žalobu zdůvodnili tím, že J. N., narozený dne XY, byl zaměstnancem žalované na základě pracovní smlouvy ze dne 13. 3. 2006, že žalovaná „byla jednou ze společností účastnících se na zakázce na stavebních pracích konaných na mostě v městysi XY, na silnici č. II/345, kde došlo dne 4. 9. 2014 ve 14:38 hodin ke zřícení konstrukce původního mostu č. 345-2002“ a že v důsledku zřícení mostu došlo „při plnění pracovních úkolů a v přímé souvislosti s nimi“ k usmrcení J. N., jenž

byl druhem žalobkyně a) a otcem žalobce b). Z uvedeného důvodu žalobci požadují náhradu nemajetkové újmy podle zákoníku práce, přičemž žalobkyně a) sice nebyla v manželském svazku se zemřelým J. N., „nicméně s ním žila v dlouhodobém svazku zcela adekvátně svazku manželskému a z tohoto soužití se též narodil“ žalobce b), a proto má „za oprávněnou analogii či podpůrné užití základní občanskoprávní úpravy obsažené v ustanovení § 2959“ občanského zákoníku, podle které „musí peněžitá náhrada vyvážit plně vytrpěnou bolest a další nemajetkovou újmu“, resp. náhrada za lidský život má být přiznána v takové výši, aby plně nahradila utrpenou ztrátu a bolest. Žalobci uvedli, že J. N. zemřel následkem pracovního úrazu poté, co „došlo k pochybení“ jeho přímého nadřízeného a dalších osob. Přímý nadřízený J. N. -J. S. - se v rámci trestního řízení vedeného Policií České republiky vyjádřil, že byl upozorněn, že na mostě se pohybuje bagr v době, kdy pod mostem jsou pracovníci, ovšem nijak na to nereagoval, „i když věděl, že by to takto nemělo být“. Z vyjádření Státního úřadu inspekce práce, který odpovídal na otázky „policejního orgánu ČR“, bylo zjištěno, že žalovaná nedoložila konkrétní dokument, kterým by prokázala, že „pracovníky provádějící práce na dřevěné konstrukci podepření klenby mostu ... seznámila s postupem provádění prací“. Podle žalobců je zřejmé, že „v průběhu stavebních prací došlo k několika pochybením, jejichž následkem se stal tento pracovní úraz s fatálními následky“.

Žalovaná zejména namítala, že nelze směřovat „institut životního partnera a institut manžela/manželky“, že žalobci pomíjejí, že žalobci b) již byly uhrazeny zákonné nároky v režimu zákoníku práce (mezi nimi i jednorázové odškodnění pozůstalých v plné výši) a že žalovaná dobrovolně poskytla žalobkyni a) věcné plnění při dokončení rekonstrukce jejího domu ve výši 393 592,25 Kč. Uvedla, že nelze „účelově směřovat“ dva samostatné a na sobě naprosto nezávislé právní instituty, a to na straně jedné nárok pozůstalých na jednorázové odškodnění v případě smrti blízké osoby podle ustanovení § 375 odst. 1 písm. d) zákoníku práce, a na straně druhé nárok rodinných příslušníků a osob blízkých na náhradu nemajetkové újmy podle ustanovení § 2959 občanského zákoníku, že nelze z každého z nich selektivně vybírat pouze jednotlivé prvky a kombinovat je mezi sebou, jak činí žalobci, a že z žaloby nelze dovodit, jakého nároku se žalobci „dovolávají“.

Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 26. 8. 2020 č. j. 42 C 290/2017-434 žalobu žalobkyně a) na zaplacení 1 000 000 Kč s příslušenstvím zamítl, uložil žalované povinnost, aby zaplatila žalobci b) 1 000 000 Kč s 8,5% úrokem z prodlení od 4. 9. 2017 do zaplacení, žalobu žalobce b) na zaplacení 1 000 000 Kč s příslušenstvím zamítl a rozhodl, že žalobkyně a) je povinna zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 55 413,16 Kč k rukám advokáta JUDr. Radka Ondruše a že ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovanou nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení. Vzal za prokázané, že J. N. zemřel dne 4. 9. 2014 při plnění pracovních úkolů pro žalovanou a „v přímé souvislosti s nimi“ v důsledku pádu mostu ve XY, že v této záležitosti bylo u Okresního soudu v Havlíčkově Brodě vedeno pod sp. zn. 1 T 224/2016 trestní řízení (které „doposud“ nebylo pravomocně skončeno), v němž obžaloba kladla za vinu stavbyvedoucímu a zástupci žalované jako zhotovitele J. S., že nereagoval na vznikající nebezpečí zřícení klenbové konstrukce mostu zákazem vstupu osob, a že podle zjištění „Státního úřadu inspekce práce“ žalovaná nedodržela požadavky kladené na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na mostě a neseznámila J. N. s riziky uvedenými v technologickém předpisu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalované vznikla povinnost poskytnout jednorázové odškodnění pozůstalých podle ustanovení § 375 odst. 1 písm. d) zákoníku práce, které činí v případě odškodnění pozůstalého manžela a nezaopatřeného dítěte nejméně 240 000 Kč. Vzhledem k tomu, že žalobkyně a) byla družkou J. N., a nikoli jeho manželkou, soud prvního stupně ve vztahu k ní žalobu zamítl a přiznal jednorázové odškodnění pouze žalobci b), a to ve výši 1 000 000 Kč. Při stanovení výše odškodnění přihlédl k tomu, že žalobci b) již byla uhrazena částka „odškodného“ ve výši 240 000 Kč, že žalovaná dobrovolně vynaložila finanční prostředky na dokončení rekonstrukce domu obývaného nyní žalobci ve výši 393 592,25 Kč, že žalobci s J. N. „v době jeho smrti vedli společnou domácnost a tvořili úplnou láskyplnou rodinu“ a že „v případě usmrcení osoby blízké se jedná o velice závažnou a traumatizující újmu, která zanechává v životě

pozůstalých trvalé následky, které již lze stěžít jakýmkoli možným způsobem zcela odstranit“. Zdůraznil „význam vztahu otce se synem“ a „nenahraditelnost“ ztráty rodiče ve věku dvou let a uvedl, že stanovená částka zohledňuje „také ztrátu mužského vzoru pro nezletilého“. Dodal, že „úprava odškodnění pozůstalých zaměstnance při smrti v důsledku pracovního úrazu je proti úpravě obsažené v občanském zákoníku úpravou speciální, která má proti obecné úpravě občanského zákoníku aplikační přednost ve smyslu zásady *lex specialis derogat legi generali*“. Shledal, že „není dán žádný důvod, proč by se měli pozůstalí po zaměstnanci zemřelém pracovním úrazem domáhat náhrady v režimu občanského zákoníku“, jelikož zákoník práce „odčinění duševních útrap pozůstalých po zemřelém zaměstnanci sám upravuje“.

K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 17. 2. 2021 č. j. 62 Co 382/2020-484 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně [s výjimkou výroku, jímž byla žalované uložena povinnost, aby zaplatila žalobci b) 1 000 000 Kč s 8,5% úrokem z prodlení od 4. 9. 2017 do zaplacení, neboť tento výrok nebyl předmětem odvolacího řízení a nabyt samostatně právní moci] a uložil každému žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 4 114 Kč k rukám advokáta JUDr. Radka Ondruše. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že odškodnění pozůstalých po zaměstnanci zemřelém v důsledku pracovního úrazu, k němuž došlo po 1. 1. 2012, je nutné posuzovat podle § 378 odst. 1 zákoníku práce, „aniž by bylo možno nárok pozůstalých na náhradu mimořádné nemajetkové újmy nad částku 240 000 Kč hodnotit podle § 13 odst. 2 a 3 zák. č. [40/1964](#) Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013 ..., resp. od 1. 1. 2014 podle § 2959 zák. č. [89/2012](#) Sb.“. Uvedl, že jelikož žalobkyně a) nebyla manželkou J. N., nemá nárok na jednorázové odškodnění ve výši „nejméně 240 000 Kč“. K nároku žalobce b) uvedl, že soud prvního stupně správně posoudil výši přiznané částky, jelikož zohlednil všechny skutkové okolnosti odpovídající této věci, „když přihlédl též k tomu, že žalovaná poskytla žalobci mimosoudně již z titulu jednorázového odškodnění 240 000 Kč a dále finanční prostředky ve výši 393 592,25 Kč na dokončení rodinného domu.“. Uzavřel, že určená výše je dostačující i proto, že „o více jak čtyřnásobek převyšuje minimální základní částku 240 000 Kč.“

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání. Dovolatelé mají za to, že v případě, že bylo tvrzeno, že ke smrti J. N. došlo zaviněně, a k tomuto „prokázání zavinění žalované“ byly včas označeny důkazy, pak muselo „správně nepochybně“ dojít k aplikaci ustanovení § 4 zákoníku práce a soudy se měly vypořádat s argumentací žalobkyně a), která „od úředního jednání dne 23. 1. 2019 měla za to, že její nárok bude řešen“ podle občanského zákoníku, jelikož ji k tomuto závěru „vedl průběh ... prvního úředního jednání ve věci, ve kterém nalézací soud přednesl svůj předběžný právní názor, že jí jako družce J. N. ... nenáleží náhrada újmy“ podle zákoníku práce, nýbrž podle občanského zákoníku. Z tohoto důvodu také své návrhy na dokazování žalobkyně a) činila v důvěře, že nalézací soud její nárok právně hodnotí podle občanského zákoníku, přičemž bylo prokázáno, že „k tragické smrti zesnulého došlo v důsledku hrubého zanedbání povinností pracovníků žalované tedy zaviněně“. Dovolatelé dále namítají, že odvolací soud rozhodl v rozporu s ustálenou judikaturou (odkazují na nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015 sp. zn. I. ÚS 2844/14 a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016 sp. zn. 25 Cdo 173/2016), jestliže návrh žalobce b) na nemajetkovou újmu redukoval na „základě existence částečného dokončení rekonstrukce rodinného domku“ dovolatelky žalovanou a pomínil délku období, po kterou žalobce b) nebude mít svého otce. Dovolatelé navrhli, aby odvolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i „s ním spojený“ rozsudek soudu prvního stupně.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236

odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Judikatura soudů dospěla k závěru, že ustanovení § 378 odst. 1 zákoníku práce ve znění účinném od 1. 1. 2012 do 30. 9. 2015, podle něhož jednorázové odškodnění pozůstalých přísluší mimo jiné nezaopatřenému dítěti, a to ve výši nejméně 240 000 Kč, dává prostor pro zvýšení náhrady nad částku 240 000 Kč. Pro vyčíslení náhrady nemá soud k dispozici žádný exaktní postup, neboť uvedené ustanovení je právní normou s relativně neurčitou hypotézou. Uplatní se zde proto podle vyslovených závěrů volná úvaha soudu, založená na posouzení všech okolností individuálního případu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2020 sp. zn. 25 Cdo 2202/2018, uveřejněný pod č. 82 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2020). V projednávané věci soudy při rozhodování o zvýšení jednorázového odškodnění poskytnutého žalovanou žalobci b) ve výši 240 000 Kč v souladu s ustálenou rozhodovací praxí přihlédly na jedné straně k intenzitě vztahu mezi žalobcem b) a jeho otcem J. N. (srov. závěr soudu prvního stupně, že žalobci s J. N. v době jeho smrti tvořili láskyplnou rodinu) a k nízkému věku žalobce b) v době ztráty otce (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016 sp. zn. 25 Cdo 173/2016), na straně druhé vzaly v úvahu, že žalovaná již žalobci b) zaplatila 240 000 Kč a že dobrovolně vynaložila finanční prostředky na dokončení rekonstrukce domu obývaného oběma žalobci ve výši 393 592,25 Kč. Přestože poskytnutím uvedeného věcného plnění při dokončení rekonstrukce domu se zvýšila hodnota majetku žalobkyně a), již dům patřil, a nikoliv žalobce b), nelze přehlédnout, že toto plnění bylo na prospěch i žalobce b), který rekonstruovaný dům spolu se žalobkyní a) užíval (k významu jiné formy zadostiučinění při usmrcení blízké osoby než peněžité náhrady srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019 sp. zn. 25 Cdo 2109/2018).

Odvolací soud v posuzované věci zohlednil při rozhodování o výši jednorázového odškodnění žalobce b) všechny okolnosti daného případu významné z pohledu konstantní judikatury ke stanovení výše náhrady nemajetkové újmy způsobené úmrtím blízké osoby a jeho úvahu, která jej vedla k přiznání zvýšení jednorázového odškodnění žalobce b) o částku 1 000 000 Kč (tedy o více než čtyřnásobek částky 240 000 Kč poskytnuté mu žalovanou dobrovolně), nelze považovat za zjevně nepřiměřenou (srov. např. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2020 sp. zn. 25 Cdo 2202/2018, v němž dovolací soud shledal jako přiměřenou výši jednorázového odškodnění žalobců ve věku 18 a 15 let, kteří ztratili matku v důsledku vraždy, k níž došlo při výkonu její práce, částky 550 000 Kč a 650 000 Kč) a přiznaná výše náhrady není v rozporu se zásadou proporcionality [k zásadě proporcionality srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2011 sp. zn. 21 Cdo 1622/2010 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 29. 9. 2005 sp. zn. III. ÚS 350/03 a v nich přijatý právní závěr, že úsudek soudu o přiměřenosti míry zvýšení odškodnění vychází jak z individuálních okolností posuzované věci, tak z obecné zkušenosti soudu včetně poznatků z jiných posuzovaných případů, a soud dále musí dbát o to, aby přiznaná výše náhrady byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou na zdraví existoval vztah přiměřenosti].

Přiznanou výši jednorázového odškodnění žalobce b) podle ustanovení § 378 odst. 1 zákoníku práce (ve znění účinném od 1. 1. 2012 do 30. 9. 2015) nelze pokládat za nedostatečnou ani s přihlédnutím k závěrům ustálené judikatury ve vztahu k ustanovení § 2959 občanského zákoníku, podle něhož se posuzuje poskytování peněžité náhrady pozůstalým při usmrcení osoby jim blízké (v případech, na které se nevztahuje zvláštní úprava v ustanovení § 378 zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 1.

2012 do 30. 9. 2015). V rozsudku ze dne 19. 9. 2018 sp. zn. 25 Cdo 894/2018 publikovaném pod č. 85 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2019, Nejvyšší soud označil za účelné, aby se v soudní i mimosoudní praxi výše náhrad vázala na ukazatel průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok předcházející smrti poškozeného, a uvedl, že za základní částku náhrady v případě neutrálního vyznění všech relevantních kritérií lze považovat u nejbližších osob (manžel, rodiče, děti) dvacetinásobek průměrné mzdy. Jelikož průměrná mzda za rok 2013 činila podle údajů zveřejněných Českým statistickým úřadem 25 128 Kč, činila by pro daný případ (tj. úmrtí v roce 2014) uvedená částka 502 560 Kč, kterou výše jednorázové náhrady přiznané žalobci b) (celkem 1 240 000 Kč) více než dvojnásobně přesahuje (srov. též odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2019 sp. zn. 25 Cdo 2109/2018).

Poukazuje-li dovolatel [žalobce b)] ve prospěch svého názoru o nedostatečném zvýšení jeho jednorázového odškodnění na nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015 sp. zn. I. ÚS 2844/14 a na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2016 sp. zn. 25 Cdo 173/2016, pak přehlíží, že soudy v těchto věcech vycházely ze zcela jiného skutkového stavu, než který byl zjištěn v projednávané věci, a že v nich ani nebyla posuzována otázka jednorázového odškodnění pozůstalého nezaopatřeného dítěte po zaměstnanci zemřelém v důsledku pracovního úrazu.

Protože napadené rozhodnutí odvolacího soudu je – jak vyplývá z výše uvedeného – v části, ve které bylo rozhodnuto o potvrzení rozsudku soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí žaloby žalobce b) na zvýšení jeho jednorázového odškodnění o další 1 000 000 Kč s příslušenstvím, v souladu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu a není důvod, aby rozhodné právní otázky byly posouzeny jinak, není dovolání žalobce b) podle § 237 o. s. ř. přípustné. Nejvyšší soud České republiky proto dovolání žalobce b) podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl. Současně odvolací soud rozhodl, že ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovanou nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, neboť žalované, která by měla vzhledem k výsledku odvolacího řízení vůči žalobci b) právo na náhradu nákladů tohoto řízení (§ 146 odst. 3, § 243b o. s. ř.), v odvolacím řízení podle obsahu spisu žádné náklady nevznikly.

Ve vztahu k nároku uplatněnému v projednávané věci žalobkyní a) závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, zda v případě úmrtí zaměstnance následkem pracovního úrazu může pozůstalá družka zaměstnance požadovat náhradu vzniklé nemajetkové újmy podle ustanovení zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále též „o. z.“). Protože tato právní otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu v části týkající se žalobkyně a) ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně a) je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že k pracovnímu úrazu, jehož následkem zemřel druh žalobkyně a) a v souvislosti s nímž žalobkyně a) vznikla (měla vzniknout) nemajetková újma, došlo dne 4. 9. 2014 – podle zákona č. [262/2006](#) Sb., zákoníku práce, ve znění účinném do 31. 12. 2014 (dále též „zák. práce“).

Podle ustanovení § 366 odst. 1 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Podle ustanovení § 380 odst. 1 zák. práce pracovním úrazem pro účely tohoto zákona je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Podle ustanovení § 375 odst. 1 zák. práce zemře-li zaměstnanec následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, je zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout:

- a) náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s jeho léčením,
- b) náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem,
- c) náhradu nákladů na výživu pozůstalých,
- d) jednorázové odškodnění pozůstalých,
- e) náhradu věcné škody; ustanovení § 265 odst. 3 platí i zde.

Podle ustanovení § 378 odst. 1 zák. práce jednorázové odškodnění pozůstalých přísluší pozůstalému manželovi a nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši nejméně 240 000 Kč; rodičům zemřelého zaměstnance, jestliže žili se zaměstnancem v domácnosti, v úhrnné výši nejméně 240 000 Kč. Jednorázové odškodnění ve výši nejméně 240 000 Kč přísluší i v případě, že se zemřelým zaměstnancem žil v domácnosti pouze jeden rodič.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že v případě smrti zaměstnance následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání je zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout mimo jiné jednorázové odškodnění pozůstalých, které přísluší pozůstalému manželovi zemřelého zaměstnance a jeho nezaopatřenému dítěti, a to každému ve výši nejméně 240 000 Kč, jakož i rodičům zemřelého zaměstnance, jestliže s ním žili v domácnosti, v úhrnné výši nejméně 240 000 Kč. Účelem tohoto dílčího nároku na náhradu škody (újmy) je jednak jednorázové zmírnění sociálních dopadů smrti zaměstnance do sféry jeho nejbližších příbuzných, se kterými zemřelý zaměstnanec prostřednictvím příjmu ze svého zaměstnání sdílel (byl povinen sdílet) náklady na jejich životní potřeby a aktivity a kteří jsou náhlým výpadkem tohoto příjmu potenciálně nejvíce zasaženi, jednak odčinění nemajetkové (zejména citové) újmy, která těmto nejbližším příbuzným zaměstnance vznikla v souvislosti s jeho smrtí. Jednorázové odškodnění pozůstalých náleží jen osobám taxativně vyjmenovaným v ustanovení § 378 odst. 1 zák. práce a žádným dalším pozůstalým po zaměstnanci je nelze poskytnout; nepřísluší proto ani družce zaměstnance.

Okruh osob, jimž přísluší jednorázové odškodnění pozůstalých a jež jsou uvedeny v ustanovení § 378 odst. 1 zák. práce, nelze rozšiřovat prostřednictvím ustanovení § 2959 o. z., které stanoví, že při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení a že nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Ustanovení § 2959 o. z. upravuje rozsah náhrady nemajetkové újmy spočívající v duševních útrapách při ublížení na zdraví a při usmrcení, k nimž došlo za podmínek pro vznik povinnosti nahradit (odčinit) jinému majetkovou a nemajetkovou újmu uvedených v ustanoveních § 2894 a následujících o. z., která neobsahují skutkovou podstatu odpovědnosti zaměstnavatele za škodu (újmu) při pracovních úrazech a nemocech z povolání. Podmínky pro vznik odpovědnosti zaměstnavatele za škodu (újmu) při pracovních úrazech a nemocech z povolání jakož i způsob a rozsah náhrady této škody (újmy) jsou obsaženy v zákoníku práce, který – jak vyplývá z ustanovení § 1 písm. a) zák. práce – upravuje (mimo jiné) právní vztahy vznikající při výkonu závislé práce mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (individuální pracovněprávní vztahy) a který se na práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele z těchto vztahů použije přednostně před občanským zákoníkem (srov. § 4 zák. práce a § 2401 odst. 1 o. z.). Odpovědnost zaměstnavatele za škodu (újmu) při pracovních úrazech a nemocech z povolání je v zákoníku práce koncipována – v zájmu ochrany zaměstnanců [srov. ustanovení § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce, které zakotvuje zvláštní zákonnou ochranu postavení zaměstnance jako jednu ze základních zásad pracovněprávních vztahů] – velmi široce jako zvláštní druh objektivní odpovědnosti [tzv. odpovědnost

za výsledek - poškození zdraví, které zaměstnanec utrpěl za stanovených podmínek, aniž by bylo pro vznik této odpovědnosti významné, zda zaměstnavatel v souvislosti s poškozením zdraví zaměstnance porušil své právní povinnosti (srov. § 366 odst. 4 zák. práce)]. Tomu odpovídá i zvláštní (oproti úpravě v občanském zákoníku) úprava způsobu a rozsahu náhrady škody (újmy) vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání v ustanoveních § 369–379 zák. práce, která vylučuje použití úpravy způsobu a rozsahu náhrady újmy obsažené v ustanoveních § 2951 a následujících o. z. (k okruhu osob, jimž přísluší jednorázové odškodnění pozůstalých, srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020 sp. zn. 21 Cdo 710/2019, ve kterém dovolací soud vyslovil právní názor, že jednorázové odškodnění pozůstalých podle ustanovení § 378 odst. 1 zák. práce nenáleží ani zaopatřenému dítěti zaměstnance).

Z uvedeného vztaheno na projednávanou věc vyplývá, že nebyla-li žalobkyně a) manželkou, ale „pouze“ družkou zesnulého J. N. v době jeho smrtelného pracovního úrazu, nevznikl jí nárok na jednorázové odškodnění pozůstalých podle ustanovení § 378 odst. 1 zák. práce. S názorem odvolacího soudu, že žalobkyni a) není možné přiznat „náhradu nemajetkové újmy“ podle ustanovení občanského zákoníku, však (zatím) nelze souhlasit.

Ustálená judikatura soudů dovodila, že právo na soukromí uvedené v ustanovení § 11 předchozího občanského zákoníku (zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2013) se neomezuje jen na svobodné rozhodování fyzické osoby o zpřístupňování skutečností týkajících se jejího soukromí jiným osobám a na ochranu proti neoprávněným zásahům do tohoto oprávnění fyzické osoby (ochranu před zpřístupňováním skutečností soukromého života fyzické osoby veřejnosti bez jejího souhlasu), ale že zahrnuje rovněž do určité míry právo vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména v citové oblasti, aby tak bylo možné rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost. Jestliže proto mezi fyzickými osobami existují sociální, morální, citové a kulturní vztahy vytvořené v rámci jejich soukromého a rodinného života, může porušením práva na život jedné z nich dojít k neoprávněnému zásahu do práva na soukromí druhé z těchto osob (srov. například rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 1. 1998 sp. zn. 23 C 52/96, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 5/1998, s. 258–260). Nejvyšší soud pak v této souvislosti dospěl k závěru, že způsobení úmrtí člena rodiny je neoprávněným zásahem do soukromí členů rodiny (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005 sp. zn. 30 Cdo 1678/2004, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 12/2005, s. 456, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2012 sp. zn. 30 Cdo 4312/2011). Zúžené pojetí práva na ochranu soukromí nesdílí ani Ústavní soud, který ve své judikatuře zdůraznil myšlenku, že respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi a že součástí soukromého života je též rodinný život zahrnující i vztahy mezi blízkými příbuznými (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 517/99). Uvedené závěry lze plně vztáhnout na právo na soukromí, které požívá ochrany podle nyní platného ustanovení § 81 odst. 2 o. z.

Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek (§ 82 odst. 1 o. z.). Současná právní úprava ochrany osobnosti neobsahuje - na rozdíl od předchozí úpravy (srov. § 13 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013) - jako zvláštní nárok z ochrany osobnosti právo na náhradu nemajetkové újmy poskytnutím přiměřeného zadostiučinění. Odčinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku zásahu do absolutního osobnostního práva je v současné době možné pouze za podmínek obecné úpravy odškodňování újmy podle ustanovení § 2894 a násl. o. z. Stanoví-li zákon povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu [tak je tomu též v případě újmy na přirozeném právu člověka chráněném ustanoveními první části občanského zákoníku (tedy i na právu na soukromí) - srov. § 2956 o. z.], posoudí se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu (srov. § 2894 odst. 2 o. z.). Z toho plyne, že povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu způsobenou v důsledku zásahu do

osobnostního práva (včetně práva na soukromí) má jen ten, kdo do tohoto absolutního práva zasáhl zaviněným porušením povinnosti stanovené zákonem ve smyslu ustanovení § 2910 věty první o. z., přičemž jeho zavinění ve formě nedbalosti se předpokládá (srov. § 2911 o. z.). Vznikla-li nemajetková újma nebo zvětšila-li se také následkem okolností, které se přičítají člověku, jehož osobnost byla dotčena, povinnost odčinit nemajetkovou újmu se poměrně sníží; podílejí-li se však okolnosti, které jdou k tíži jedné či druhé strany, na nemajetkové újmě jen zanedbatelným způsobem, újma se nedělí (srov. § 2918 o. z.). Způsob a rozsah náhrady za takto způsobenou nemajetkovou újmu se pak řídí ustanoveními § 2951 a násl. o. z. (srov. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020 sp. zn. 21 Cdo 710/2019).

V projednávané věci se žalobkyně a) domáhala po žalované náhrady nemajetkové újmy vzniklé jí v důsledku smrti jejího druhu J. N. (v žalobě mimo jiné uvedla, že náhrada za lidský život má být přiznána v takové výši, aby plně nahradila utrpenou ztrátu a bolest). Tím, zda žalovaná způsobila žalobkyni a) nemajetkovou újmu neoprávněným zásahem do jejího práva na soukromí v souvislosti s úmrtím jejího druhu za podmínek uvedených v ustanovení § 2910 větě první o. z., se odvolací soud nezabýval, přestože žalobkyně a) v žalobě uvedla, že J. N. zemřel následkem pracovního úrazu poté, co „došlo k pochybení“ jeho přímého nadřízeného, a tvrdila i další skutečnosti, které – byly-li by prokázány – by mohly vést k závěru o zaviněném porušení povinností žalované stanovených zákonem v příčinné souvislosti se smrtí J. N., a přestože soud prvního stupně vzal za prokázané, že v souvislosti se smrtelným pracovním úrazem J. N. bylo u Okresního soudu v Havličkově Brodě vedeno pod sp. zn. 1 T 224/2016 trestní řízení, v němž obžaloba kladla za vinu stavbyvedoucímu a zástupci žalované J. S., že nereagoval na vznikající nebezpečí zřícení klenbové konstrukce mostu zákazem vstupu osob, a že podle zjištění „Státního úřadu inspekce práce“ žalovaná nedodržela požadavky kladené na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na mostě a neseznámila J. N. s riziky uvedenými v technologickém předpisu. Závěr odvolacího soudu, že žalovaná není povinna odčinit žalobkyni a) nemajetkovou újmu podle ustanovení občanského zákoníku, je proto předčasný, a tudíž nesprávný.

Z uvedeného vyplývá, že napadený rozsudek odvolacího soudu není v části týkající se žalobkyně a) správný. Protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání žalobkyně a), pro zamítnutí jejího dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek v části, ve které odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o zamítnutí žaloby žalobkyně a) na zaplacení 1 000 000 Kč s příslušenstvím a ve výroku o nákladech řízení ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou a ve které rozhodl o nákladech odvolacího řízení ve vztahu mezi žalobkyní a) a žalovanou, zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud v odpovídající části i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 5) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Věcná příslušnost](#)